

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Česká veřejnost o Kosovu

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2008, v08-03</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 3. 2008</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1028</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.123, PM.124, PM.125, PM.126, PM.127, PM.128</i>
Zveřejněno dne:	<i>3. dubna 2008</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci svého březnového šetření CVVM zkoumalo názory české veřejnosti na situaci okolo nedávného jednostranného vyhlášení nezávislosti jihosrbské provincie Kosovo, která byla pod správou OSN od roku 1999 po letecké válce NATO proti Svazové republice Jugoslávii, jež měla zastavit násilný konflikt mezi tamními Albánci usilujícími o odtržení Kosova a jugoslávským bezpečnostními silami a s ním související humanitární krizi. Šetření konkrétně zjišťovalo postoje ke zmiňovanému vojenskému zásahu NATO před devíti lety, k vyhlášení nezávislosti Kosova, k tomu, zda by česká vláda měla či neměla uznat Kosovo jako nezávislý stát, a dále se dotazovalo na mínění Čechů o některých možných důsledcích, pokud jde o stabilitu regionu a mezinárodní vztahy, včetně rizika případného nového ozbrojeného konfliktu. Na závěr se respondenti vyjadřovali i k otázce, zda jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova a jeho uznání ze strany některých zemí povede jako precedens i jinde ve světě k analogickým akcím ze strany dalších národnostních či jiných menšin se separatistickými sklony.

Pokud jde o postoj české veřejnosti k zásahu NATO proti Jugoslávii na jaře 1999¹ (viz tabulku 1), ve zpětném pohledu s odstupem času s ním Češi převážně

¹ Otázka: „Před devíti lety Severoatlantická aliance (NATO) zahájila několikadenní leteckou válku proti tehdejší Jugoslávii s cílem zastavit pokračující vojenské operace proti kosovským Albáncům, kteří usilovali o odtržení. Když se ohlédnete zpět, souhlasíte nebo nesouhlasíte s tehdejším vojenským zásahem Severoatlantické aliance proti Jugoslávii? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte, nebo nevíte, nedokážete posoudit?“

nesouhlasí, když podporu této akci NATO vyjádřilo 19 % respondentů, zatímco proti se vymezila asi polovina (49 %) oslovených a přibližně třetina (32 %) se nedokázala rozhodnout. Tento výsledek v hrubých obrysech zachovává názorové rozložení k tomuto bodu zaznamenané v době, kdy nálety na Jugoslávii probíhaly, byť s odstupem času je vyjadřovaný podíl souhlasu i nesouhlasu poněkud snížený na úkor logického vzestupu podílu nerozhodnutých,² přičemž toto snížení je relativně významnější v případě souhlasu.

Tabulka 1: Souhlas/nesouhlas se zásahem NATO proti Jugoslávii (%)

	duben 1999	květen 1999	březen 2008
rozhodně souhlasí	12	8	4
spíše souhlasí	20	23	15
spíše nesouhlasí	24	24	24
rozhodně nesouhlasí	32	35	25
neví, nedokáže posoudit	12	10	32
souhlas/nesouhlas	32/56	31/59	19/49

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Relativně vyšší podíl souhlasu s bombardováním Jugoslávie šetření zaznamenalo mezi muži, zatímco ženy výrazně častěji odpovídaly, že nevědí. Nesouhlasný postoj zesiloval se zvyšujícím se věkem, přičemž zároveň poněkud vyšší podíl souhlasících byl zaznamenán mezi mladými lidmi ve věku 20 až 29 let. Mladí respondenti do 19 i do 30 let věku mnohem častěji dávali najevo svoji nevyhraněnost. Vzdělání se promítalo především do podílu odpovědí „neví“, který byl výrazně vyšší u dotázaných se základním vzděláním, což ovšem do značné míry souvisí také s věkem, protože velkou část této skupiny tvoří právě studenti ve věku do 18 let. Relativně nižší podíl odpovědi „neví“ byl zaznamenán mezi absolventy vysokých škol a také u dotázaných s vyučením nebo se středním vzděláním bez maturity. Posledně jmenovaná skupina pak častěji vyjadřovala nesouhlas, u vysokoškoláků byly zároveň mírně zvýšeny podíly souhlasících i nesouhlasících. Souhlas mírně zesiluje a nesouhlas naopak oslabuje s rostoucí životní úrovní. Z hlediska politické orientace na škále levice-pravice zprava doleva klesá podíl souhlasících a naopak narůstá nesouhlas. Relativně vyšší podporu tehdejšímu postupu NATO vyjadřují příznivci ODS, i když ani mezi nimi dnes podíl souhlasících (35 %) nepřevažuje nad míněním opačným (37 %).³ Naopak relativně silnější nesouhlas s leteckou válkou proti Jugoslávii stále vyjadřují voliči ČSSD (60 % nesouhlasí, 13 % souhlasí) a KSČM (64 % nesouhlasí, 12 % souhlasí).

Další otázka zjišťovala postoj k nedávnému jednostrannému vyhlášení nezávislosti Kosova. (viz graf 1)⁴

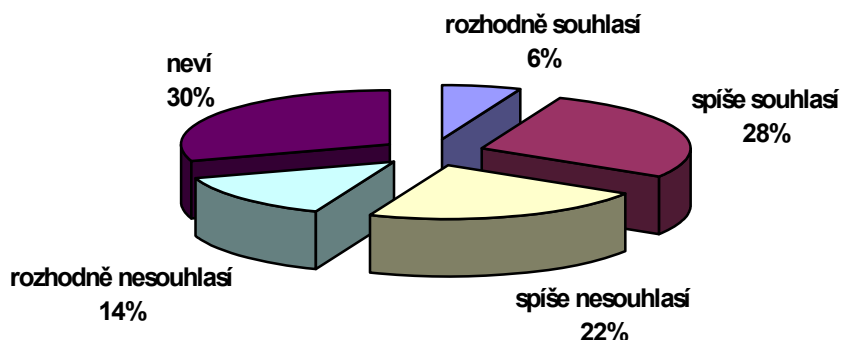
² O tom, že hlavním důvodem zvýšení podílu nerozhodných odpovědí je časový odstup od události samotné, nepřímo vypovídá fakt, že podíl odpovědí „neví“ byl extrémně vysoký mezi nejmladšími dotázanými ve věku od 15 do 19 let (73 %) a výrazně vyšší (41 %) byl i u respondentů mezi 20 a 29 lety. Na druhou stranu současný výzkum s tehdejšími

³ V době samotné akce její podpora mezi stoupenci ODS mírně převažovala, když v květnu 1999 ji v šetření 50 % podpořilo a 41 % bylo proti.

⁴ Otázka: „V únoru 2008 kosovský parlament přes nesouhlas Srbska jednostranně vyhlásil nezávislost Kosova, jež se od ukončení letecké války Severoatlantické aliance (NATO) proti Jugoslávii nacházelo pod mezinárodní správou Organizace spojených národů (OSN). Souhlasíte nebo nesouhlasíte s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova na Srbsku? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte?“

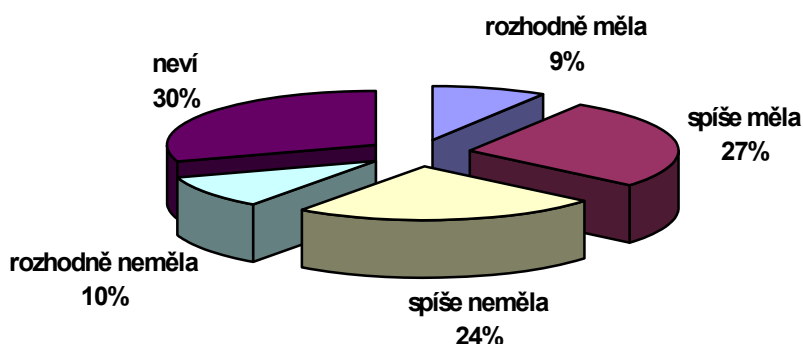
Graf 1: Postoj k jednostrannému vyhlášení nezávislosti Kosova (%)

Výsledky ukazují, že česká veřejnost je v tomto ohledu značně nejednotná a z velké části nevyhraněná, když 34 % s vyhlášením nezávislosti Kosova na Srbsku vyjádřilo souhlas, zatímco 36 % to odmítlo a 30 % bylo nerozhodnuto. Podrobnější analýza přitom ukazuje, že postoj k vyhlášení nezávislosti se velmi silně diferencuje v souvislosti s postojem k letecké válce NATO proti Jugoslávii, když ti, kdo tehdejší bombardování schvalují, ze dvou třetin (65 %) podporují také jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova a jen asi čtvrtina z nich (27 %) s ním nesouhlasí, zatímco mezi nesouhlasícími s nálety převažoval nesouhlas s vyhlášením nezávislosti Kosova (53 %) nad souhlasem (29 %).

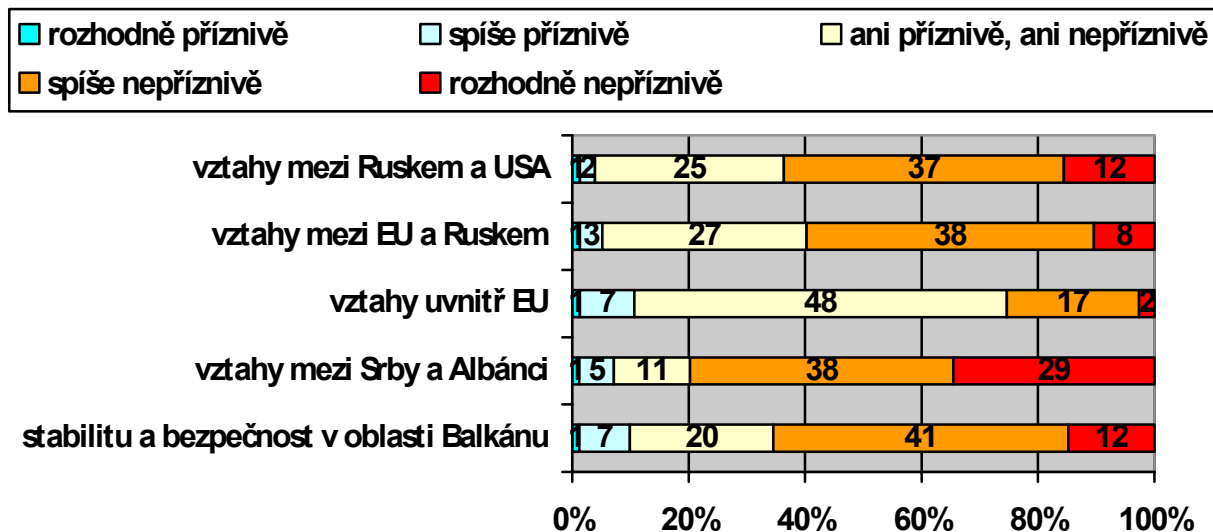
Proti vyhlášení nezávislosti Kosova se častěji vyjadřovali muži, zatímco ženy častěji odpovídaly, že nevědí. Z hlediska věku o něco vyšší podporu jednostrannému vyhlášení nezávislosti Kosova vyjadřovali mladí lidé od 20 do 29 let, zatímco nesouhlas byl zřetelně silnější mezi respondenty nad 45 let. Nejmladší dotázaní do 20 let častěji nemají na věc vytvořen názor. Vyšší podíl odpůrců jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova se objevil mezi absolventy vysokých škol (49 %). Podle subjektivního hodnocení životní úrovně vlastní domácnosti lidé, kteří ji vnímají jako dobrou, ve větší míře s nezávislostí Kosova souhlasí, zatímco respondenti se špatnou životní úrovní se relativně více kloní k nesouhlasu. Z hlediska politických preferencí je vyšší podíl nesouhlasu s vyhlášením nezávislosti Kosova mezi stoupenci KSČM a ČSSD, souhlas ve zvýšené míře vyjadřovali ti, kdo by volili ODS nebo Stranu Zelených.

Graf 2: Měla by vláda ČR uznat nezávislé Kosovo? (%)

V případě otázky, zda by česká vláda měla či neměla v současné situaci uznat nezávislost Kosova⁵ (viz graf 2), situace je velmi podobná jako u postoje k samotnému vyhlášení nezávislosti, když 36 % dotázaných soudí, že by vláda Kosovo měla uznat, 34 % se domnívá, že nikoli, a 30 % vyjádřilo nerozhodnost v tomto směru. Postoje v obou otázkách se v naprosté většině případů vzájemně překrývají a splývají, přičemž pochopitelně vykazují i obdobné sociodemografické diference.

Graf 3: Jak ovlivní vyhlášení nezávislosti Kosova v současné situaci... (%)⁶

Pozn.: Dopočet do 100 % k hodnotám v grafu tvoří odpovědi „neví“.

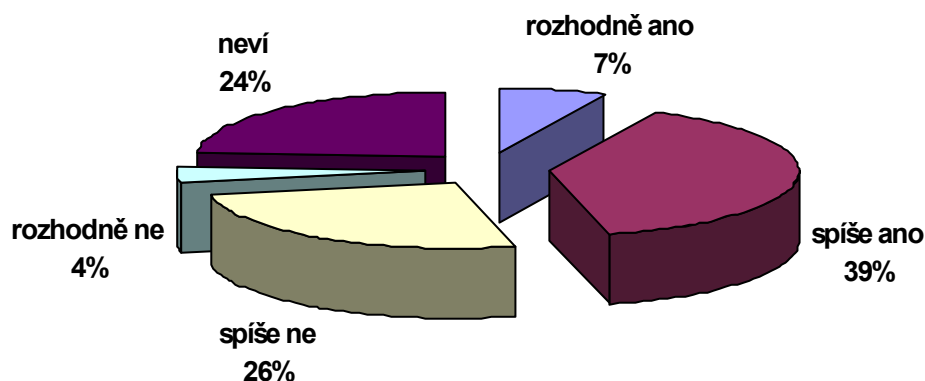
Odpovědi na otázku, jak jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova za současných podmínek ovlivní stabilitu a bezpečnost v oblasti, vztahy mezi Srby a Albánci a mezinárodní vztahy na globální úrovni i uvnitř v tomto ohledu nejednotné EU ukázaly, že většina předpokládá negativní dopady především na vztahy mezi Srby a Albánci (67 %) a na stabilitu a bezpečnost v oblasti Balkánu (53 %). Naopak příznivý vliv v těchto dvou bodech předpovídalo jen 6 % a 8 % dotázaných, „ani příznivý, ani nepříznivý“ vliv pak předpokládalo jen 11 %, respektive 20 %. Výrazná převaha negativních očekávání nad příznivými či alespoň neutrálními se objevuje i v případě vztahů mezi Spojenými státy a Ruskem (49 % „nepříznivě“ proti 3 % „příznivě“ a 25 % „ani příznivě, ani nepříznivě“) a obdobně tak mezi Evropskou unií a Ruskem (46 % „nepříznivě“ proti 4 % „příznivě“ a 27 % „ani příznivě, ani nepříznivě“). Pokud jde o vztahy uvnitř Evropské unie, dotázaní se výrazně nejčastěji klonili k mínění, že na ně situace okolo jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova a jeho uznání některými členskými zeměmi EU, zatímco jiné to rozhodně odmítají, nebude mít

⁵ Otázka: „Myslíte si, že za současné situace, kdy některé státy vyhlášení nezávislosti Kosova podpořily a uznaly jej, zatímco jiné s tím váhají či to zásadně odmítají, by Česká republika měla či neměla diplomaticky uznat nezávislé Kosovo? Rozhodně měla, spíše měla, spíše neměla, rozhodně neměla?“

⁶ Otázka: „Domníváte se, že jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova podpořené Spojenými státy a většinou zemí EU přes odpor Srbska, nesouhlas Ruska a několika členů EU v konečném důsledku ovlivní příznivě či nepříznivě a) stabilitu a bezpečnost v oblasti Balkánu, b) vztahy mezi Srby a Albánci, c) vztahy uvnitř EU, d) vztahy mezi EU a Ruskem, e) vztahy mezi Ruskem a USA?“

vliv (48 %), ovšem i zde si přibližně pětina (19 %) myslí, že dopad této události i zde bude nepříznivý, a 8 % respondentů vyjádřilo mínění opačné, že situace okolo vyhlášení nezávislosti Kosova na vztahy uvnitř EU bude mít příznivý vliv.

Graf 4: Povede vyhlášení nezávislosti Kosova k ozbrojenému konfliktu? (%)⁷

Následně byl respondentům v šetření položen dotaz, který se jich „natvrdo“ zeptal, zda si myslí, že jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova povede k ozbrojenému konfliktu na Balkáně (viz graf 4). Z výsledků vyplývá, že mezi českými občany v tomto ohledu převládá pesimismus, když 46 % se domnívá, že situace k ozbrojenému konfliktu směřuje, zatímco opačné mínění vyjádřilo 30 % a 24 % se nedokázalo vyjádřit.

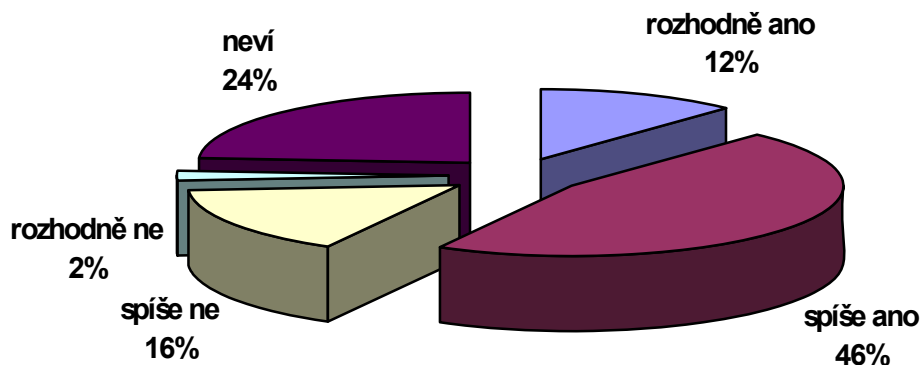
Výrazně skeptičtější v tomto ohledu jsou lidé, kteří nesouhlasí se zásahem NATO proti Jugoslávii (55 % „ano“, 29 % „ne“) anebo kteří nesouhlasí s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova (65 % „ano“, 23 % „ne“). Naopak ti, kdo si myslí, že bombardování Jugoslávie ze strany NATO bylo správným krokem, a ti, kdo souhlasí s vyhlášením nezávislosti Kosova, se spíše přiklánějí k názoru, že k ozbrojenému konfliktu na Balkáně nedojde (37 % „ano“, 52 % „ne“, respektive 32 % „ano“, 51 % „ne“). Tomu odpovídají i další sociodemografické diference, i když ty nejsou v tomto ohledu až tak výrazné. Např. z hlediska vzdělání se mezi jednotlivými skupinami neliší podíl těch, kdo si myslí, že vyhlášení nezávislosti Kosova vyvolá ozbrojený konflikt, ale mezi vysokoškoly byl zaznamenán nižší podíl nerozhodných odpovědí a naopak zvýšený podíl těch, kdo optimisticky předpokládají, že k ozbrojenému konfliktu kvůli Kosovu nedojde. Z hlediska stranických preferencí se relativně optimističtější vyjadřovali lidé preferující ODS, opačnou situaci šetření zaznamenalo mezi voliči KSČM a v menší míře i ČSSD.

Poslední otázka celého bloku pak zjišťovala, zda se občané domnívají, že vyhlášení nezávislosti Kosova a jeho časná diplomatická uznání ze strany některých významných zemí v čele s USA a podstatnou částí členů EU budou jiné národnostní menšiny usilující o vlastní státní samostatnost využívat jako precedenční případ.⁸ (viz graf 5)

⁷ Otázky: „Myslíte si, že situace po jednostranném vyhlášení nezávislosti Kosova povede k dalšímu ozbrojenému konfliktu na Balkáně? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne?“

⁸ Otázka: „Domníváte se, že jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova kosovskými Albánci a jeho mezinárodní diplomatické uznání řadou zemí povede jako precedenční příklad k obdobným krokům i

Graf 5: Budou jiné menšiny využívat Kosovo jako precedens? (%)

Z šetření vyplynulo, že bezmála třípětinová většina občanů (58 %) vidí využití kosovského případu jako modelového příkladu a precedentu ze strany jiných menšin usilujících o odtržení se od stávajících státních útvarů jako reálné a pravděpodobné, 18 % si myslí opak a 24 % odpovědělo, že neví.

Mínění, že Kosovo jako precedens povede k obdobným pokusům ze strany jiných menšin, poněkud častěji vyjadřovali odpůrci zásahu NATO v Jugoslávii (69 % „ano“, 16 % „ne“) než ti, kdo s ním souhlasí (57 % „ano“, 34 % „ne“), a lidé nesouhlasící s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova (76 % „ano“, 14 % „ne“) v porovnání s jejími zastánci (55 % „ano“, 29 % „ne“). Názor, že Kosovo nebude sloužit jako vzor postupu pro jiné menšiny v jiných státech, měl relativně vyšší zastoupení mezi vysokoškoláky, dotázanými s dobrou životní úrovní a příznivci ODS. Mínění, že Kosovo naopak budou jiné separatistické menšiny používat jako modelový příklad pro svůj vlastní postup, častěji vyjadřovali dotázaní ve věku od 45 let výše a muži, zatímco ženy uváděly ve zvýšené míře nerozhodnou odpověď.

v případě jiných národnostních menšin žijících na území jiných států? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne?”